

Исповедање праве вере

Светога Митрополита Ефескога Марка Евгеника

које је изложио у Флоренцији на сабору са Латинима[

Ја благодаћу Божијом, научен благочестивим догматима и у свему следујући Светој и Католичанској Цркви, верујем и исповедам да је Бог и Отац једини беспочетан и безузрочан, и извор и узрок Сина и Духа: јер од Њега се рађа Син и од Њега исходи Дух, и Син ништа не придодаје исхођењу, као ни Дух рођењу, или (другим речима) јер су оба происхођења заједно (*αμα τους προοδους*) и један са другим, како уче богослови Оци. Јер зато се и говори да Дух Свети исходи кроз Сина, тојест са Сином, и као Син, мада и не на начин рођења као Он. А за Сина не говори се да је рођен кроз Духа, да би име Сина показивало свој сходни однос (према Оцу), да се не помисли да је Он Син Духа. За Духа се говори да је (Дух) Сина зато што Му је својствен по природи и што се кроз Њега јавља и даје људима, а Син нити јесте нити се назива (Сином) Духа, по Григорију Ниском. Ако пак израз: *кроз Сина исходи* објављује узрок (бића Св. Духа), како то говоре нови (= новатарии) богослови, а не то да Он кроз Њега просијава и јавља се и уопште сапроисходи, и сапутствује (*συμπαρομαρτειν* = као сапутник) са Њим, по богоглагољивом Дамаскину, онда не би сви по реду богослови изричито изузимали од Сина узрок: један говорећи: "Једини извор, то јест узрок, надсуштаственог Божанства јесте Отац, и тиме се разликује од Сина и Духа" (Св. **АРЕОПАГИТ**); а други: "Једини нерођени и једини извор Божанства је Отац" (Св. **АТАНАСИЈЕ**), тојест једини је узрок као што је и једини безузрочан; трећи пак говори: "Све што има Отац има и Син, осим узрока" (тј. својства бити узрочник - Св. **ГРИГОРИЈЕ** Богослов); а четврти каже да и Римљани "не чине Сина узроком Духа" (Св. **Максим**); а пети опет да "Једини узрочник је Отац" (Св. **ДАМАСКИН**), и на другом месту: "Сина не називамо узрочником, ни Оцем", и опет на другом месту: "Оно што је својствено извору, узроку, родитељу - то припада једино Оцу". И овај најбогословскији Дамаскин, стављајући "кроз" (*δια*) у односу Сина, не би искључивао оно "од" (*εκ* = из), кад говори у 8. глави свог Богословља: "Не говоримо да је Дух од (*εκ*) Сина, но називамо Га Духом Сина и исповедамо да се кроз (*δια*) Сина јавља и даје нама"; и у 13. глави он исти говори: "(Назива се) Дух Сина не као да је од (*εκ* = из) Њега, него кроз Њега од Оца исходи јер је Отац једини узрочник". При крају пак своје Посланице Јордану он каже: "Дух воипостасни (*ενυποστατον* = који ипостасно постоји), Који је происхођен и произашао од Оца (*εκπορευμα και προβλημα του Πατρος*), кроз Сина пак, но не од Сина, јер је Дух уста Божијих, Који објављује Реч (Логоса)". У беседи пак на боготелесни погреб Господњи он вели: "Дух Свети је Бога и Оца, као од Њега исходећи, Који се назива да је и (Дух) Сина, као кроз Њега јављен и даван твари, али не од Њега имајући биће". Очеvidно да предлог "кроз" (*δια*), тамо где Он показује узрочно посредништво и ближи узрок, како желе Латини, свакако је тада једнак по значењу са предлогом "од" (*εκ* = из), и једно друго замењује у употреби, као нпр.: "Добисмо човека кроз Бога" (1 Мојс. 4, 1), то јест "од Бога"; или: "муж кроз жену" (Гал. 4, 4), то јест: "од жене". Отуда, кад се (код Отаца) искључује предлог "од" (*εκ* = из), јасно је да се тиме искључује и узрок. Остаје дакле да се, према начину сажетог богословља, говори у том смислу да Дух Свети исходи од Оца кроз Сина, зато што, исходећи од Оца, кроз Сина се пројављује или познаје или просијава или сазнаје као јављен. "Јер Он (=Дух), вели **ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ** (38. Писмо), има ту карактеристичну ознаку свог ипостасног својства да се познаје после Сина и заједно са Сином и да од Оца има биће". Тиме, дакле,

он хоће да каже да "кроз Сина" значи "са Сином" се познаје јер не приписује се овде никакво друго својство Духа у односу према Сину него да се заједно с Њим познаје, и не неко друго (својство) у односу према Оцу него то да од (εξ = из) Њега има биће. Ако, дакле, лично својство треба да одражава оно чије јесте лично својство, онда Дух Свети нема неки други однос према Сину него то да се познаје заједно са Сином, као што у односу према Оцу - да од Њега има биће. Тако, дакле, Дух Свети од Сина није постао нити има биће, јер шта би спречавало говорити да Дух Свети исходи кроз Сина, као што се говори: "све кроз Сина постаде" (Јн. 1, 3). Но ово (последње) стварно се и говори, те предлог "кроз" стоји уместо предлога "од (из)". Оно пак (за Св. Духа) уопште нема, нити би ко могао негде наћи текст да се каже тако (да Дух исходи кроз Сина) без Оца, него се говори "од Оца кроз Сина". Но ово не садржи неопходност да се Сину приписује узрок, и зато израз "од Сина" нигде се савршено не налази и јасно је недопустив (αλαγορευται = забрањен је).

2. Што се тиче изрека западних Отаца и Учитеља, које приписују Сину узрок Духа, ја нити их знам - јер и нису биле никада преведене на наш језик, нити су биле одобрене од Васељенских Сабора - нити их примам, чврсто убеђен да су изврнуте и фалсификоване и имају много додатака, како свуда у многим другим књигама, тако и у оној Седмог Васељенског Сабора, коју су јуче и недавно изнели Латини, у којој је у Символу, који се налазио у саборској Одлуци, био додатак (тј. Filioque). Кад је то читано какав је стид обузео њих, знају они који су присуствовали тада. Но они (= западни) Оци нису писали ништа супротно Васељенским Саборима и њиховим заједничким догматима, нити уопште несагласно Источним Учитељима, нити њима несходно (ανακόλουθα = недоследно), као што се доказује многим другим њиховим изрекама. Зато такве опасне изреке о исхођењу Светога Духа ја одбацујем, и саглашавајући се са Св. Дамаскином не говорим да је Дух од Сина, ако би било ко други то и говорио. Нити говорим да је Син узрочник и изводител (πρωβολεα) Духа, да не би уводио другог узрочника у Тројици, и отуда би се разумевала (= схватала) два узрочника и два начела. Јер овде бити узрочником није својствено суштини, да би било заједничко за (сва) Три Лица, и зато Латини никако и никаквим начином не могу избећи два начела све док буду Сина називали начелом Духа. Начело пак јесте лично (πρσωλικον = персонално својство) и њиме се разликују Лица (међу Собом у Светој Тројици).

3. У свему, дакле, следујући иза Светих и Васељенских Седам Сабора и (следујући) на њима просијавшим богомудрим Оцима, ја "Верујем..." (и даље наводи цео Никеоцариградски Символ вере).[2]

4. Свом душом примајући и и чувајући ово свештено учење (μαθημα) вере и Символ, изложено I и II Сабором и утврђено и потврђено од осталих Сабора, примам и чувам, прихватам и целивам уз речених Седам Сабора и онај Сабор који је био сабран после њих за време благочестивог цара Василија РOMEЈСКОГ и свјатјешег Патријарха Фотија, и који је био назван Осмим Васељенским,[3] који је у присуству легата блаженог папе Старога Рима Јована (VIII) Павла и Евгенија епископа и Петра презвитера и кардинала - санкционисао и потврдио Седми Васељенски Сабор и одредио да се исти прибори Саборима бившим пре њега, затим воспоставио свјатјешег Фотија на његов престо, и осудио и анатемисао, као и пре њега Васељенски Сабори, оне који се дрзну новотворити неко додавање или одузимање или уопште промену у напред реченоме Символу. "Јер ако неко, каже се, мимо овог свештеног Символа дрзне се писати други или додати или

одузимати, и дрзне се назвати то оросом (= дефиницијом вере) нека буде осуђен и извргнут из целокупне хришћанске заједнице". То исто односно овог додатка у Символу говори још опширније и јасније и Папа Јован у посланици свјатјејшем ФОТИЈУ. Тај Сабор је издао такође каноне, који се налазе у свим канонским књигама (= зборницима).

5. Према одлукама, дакле, овога и пре њега бивших Сабора, судећи да треба сачувати свештени Символ вере ненарушен, онако како је издан (ως εξεδοθη), и примајући оно што су они примили а одбацујући оно што они одбацују, никада нећу примити у општење оне који су се дрзнули да додају у Символ новачење о исхођењу Духа Светога, све док они остају при таквом новачењу. "Јер који општи са одлученим од општења, каже се, нека и сам буде одлучен" (канон II Антиохијског сабора). И божанствени Златоуст, тумачећи речи: "Ако вам ко проповеда Еванђеље друкчије него што примисте, нека буде анатема" (Гал. 1, 9), говори: "Није рекао (Апостол): ако би вам објавили нешто супротно или све извртали, него: ако вам благовесте и нешто малено мимо онога што сте примили, или би нешто (случајно) изменили, - анатема да буде". И исти (Светитељ) говори: "Потребна је икономија, тамо где се не преступа закон" (Οικονομῆτεον εἴθε μὴ παρανομῆτεον). И Василије Велики у *Подвижничким (правилима)* говори: "Јавно отпадање од вере и знак гордости јесте: или одрицати нешто из написаног, или уводити нешто из ненаписаног. Јер Господ наш Исус Христос говори: "Овце моје глас мој слушају", и пре тога вели: "а за туђином не иду, него беже од њега, јер не познају гласа туђега" (Јн. 10, 34). И у Посланици монасима пише (Св. **ВАСИЛИЈЕ**): "Ако се неки чине као да исповедају здраву веру, но опште са другачије мислећима (= са јеретицима), такве ако после опомене не престану, не само да их не треба имати у општењу, него их ни браћом не називати." И пре њих Богоносац Игњатије у Посланици божанственом Поликарпу Смирнском вели: "Сваки који говори мимо онога што је установљено, макар био и веродостојан, макар и постио, макар и био девственник, макар и чуда чинио, макар и пророковао, нека ти буде као вук у овчијој кожи, пошто ради на пропасти оваца". И шта треба много говорити? Сви Учитељи Цркве, сви Сабори и сва Божанска Писма саветују нас да бежимо од другачије мислећих (τους ετροφονας = јеретика) и да избегавамо општење са њима. Зар ја, дакле, презревши све њих, да пођем за онима који под маском лажног мира призивају да се ујединимо са онима који су искварили свештени и божански Символ, и Сина уведе као другог узрочника Светога Духа? Остале пак њихове заблуде, од којих је и једна само довољна да нас удаљи од њих, остављам за сада.

Да ми се не деси то никада, о Утешитељу Благих, да не одступим толико од себе и од здравих мисли, него да држећи се Твога учења и Тобом надахнутих Блажених мужева (= Св. Отаца), присајединим се Оцима мојим, односећи одавде, ако ништа друго, онда - Православље (την ευσεβειαν)!

(Patrologia Orientalis, t. 17, str. 435 - 442)

Превео: Еп. Атанасије

Објављено у књизи ЖИВО ПРЕДАЊЕ У ЦРКВИ, Епископ Атанасије, 1998, стр. 318 - 324.